

Política lingüística universitària catalana dins l'EEES a la Universitat Pompeu Fabra: el Pla d'Acció pel Multilingüisme¹

Carme Pérez

Vicerectora de Promoció Lingüística

Universitat Pompeu Fabra

A Josep Joan Moreso,
rector de la Universitat Pompeu Fabra

I. INTRODUCCIÓ

1. La Universitat Pompeu Fabra, una universitat europea amb vocació multilingüe

En l'actual horitzó de l'espai europeu d'ensenyament superior, el projecte educatiu de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) parteix de la premissa que les llengües formen l'individu i li permeten assolir una projecció personal i acadèmica adient amb un projecte de construcció d'Europa. Així mateix, dins del projecte, la mobilitat d'estudiants i de treballadors constitueix un element essencial de la projecció personal i acadèmica, que a la UPF assumim com a propi. Per a totes dues qüestions, una competència multilingüe és un requisit indispensable. De manera cabdal, aquest multilingüisme a la UPF es basteix sobre les senyes d'identitat pròpies —la llengua, la cultura i la idiosincràsia— de la societat catalana, i les projecta al món. No podem deixar de constatar que cal dotar-se de solucions imaginatives i creatives per mantenir el

1. Vull agrair a Albert Servitje, cap del Gabinet Lingüístic de la UPF, les seves idees i les llargues hores de discussió al voltant d'aquests temes. Així mateix, a Josep Sort, cap de la Unitat Informació i Projecció Institucional, la visió sobre la «Internacionalització a casa», i a Maria Naranjo, directora del Programa d'Ensenyament d'Idiomes, el seu suport en el disseny del Pla.

punt d'equilibri entre la necessària obertura a l'exterior i la mobilitat i la irrenunciable preservació de les senyes d'identitat pròpies. El present capítol exposa els reptes i les solucions adoptades a la UPF en el terreny del català i el multilingüisme. En concret, es descriu el marc europeu en què ens movem i el projecte lingüístic desenvolupat per als propers anys i recollit en el fascicle «El Pla d'Acció pel Multilingüisme de la Universitat Pompeu Fabra. 2007-2013».

2. Context i antecedents: llengües i política lingüística en l'espai europeu d'ensenyament superior

Els reptes amb què es troba el sistema educatiu en matèria de llengües en aquest segle i en el context europeu actual són importants. Les directrius europees en aquest terreny, especialment adreçades als contextos educatius i a l'ensenyament superior, marquen un horitzó clar.

En l'àmbit social es planteja l'objectiu de preservar i mantenir la diversitat lingüística i cultural d'Europa, com a riquesa i com a actiu del nostre nou espai compartit, i aspecte central de l'Europa del futur. S'entén que la fortalesa de la construcció europea només podrà guanyar si alhora preserva i fomenta la diversitat lingüística i cultural, en la mesura que la realitat dels països i estats membres està ancorada en la seva llengua i la seva cultura i mereix tot el respecte. Al mateix temps, el coneixement de llengües de gran difusió és essencial per a la comunicació i per a la creació d'un espai públic europeu comú. Conseqüentment, una de les bases de la construcció europea és la idea de l'Europa de les llengües. *Europa serà multilingüe o no serà* és la idea que resumeix la centralitat de les llengües en el projecte de la construcció europea.

En l'àmbit individual, es tracta de fomentar el plurilingüisme i de permetre que els nostres joves tinguin accés al dret d'aprendre dues llengües estrangeres amb nivells adequats de competència al llarg de l'ensenyament reglat. El tan sovint evocat Llibre Blanc de l'Educació i l'Aprenentatge (White Paper on Education and Learning) (1995) simbolitzava aquest objectiu en la fórmula 1 + 2 quan recomanava als estats membres que garantissin el coneixement de dues llengües estrangeres a més de la pròpia a tots els seus ciutadans i ciutadanes, per tal que puguin gaudir dels avantatges de la mobilitat en intercanvis Leonardo, Comenius o ERASMUS, un cop a la universitat, i del dret a la lliure circulació per l'espai europeu com a treballadors, tal com està establert d'ençà del Tractat de Schengen. En definitiva, doncs, podem parlar d'una estratègia europea cap al multilingüisme.

En paral·lel amb les iniciatives de les institucions de la Unió Europea, el Consell d'Europa ha elaborat dos instruments destinats a ajudar en la tasca pedagògica que es planteja als principals agents que han de fer possible aquest procés, que són les administracions educatives, els experts en programació i disseny de programes, cursos, materials, etc., i el cos de docents. Aquests dos instruments són el Marc europeu comú de referència (MECR) i el Portafolis Europeu de les Llengües. I els estats membres han assumit com a objectiu propi, amb la participació de representants del sector privat, de promoure'n l'ús entre aquells agents.²

Si entrem dins l'esfera individual, l'objectiu del plurilingüisme implica, com s'ha dit, ser usuari de dues llengües estrangeres, la qual cosa duu inherents diverses qüestions:

- Adquirir una competència lingüística adequada a les necessitats de cadascú.
- Adquirir una actitud oberta a l'ús alternat de llengües diverses segons els contextos i les necessitats.
- Adquirir una consciència o sensibilitat intercultural.
- Adquirir la visió de la diversitat lingüística a Europa, i en el nostre país en concret, com una riquesa compartida, diversitat que inclou les llengües primeres, les llengües dels països veïns, l'anglès com a llengua internacional, i les llengües d'altres pobles que ens visiten.

Si ens centrem en l'àmbit universitari, veiem que la creixent mobilitat i les circumstàncies polítiques i socials han provocat que en els últims anys les aules hagin esdevingut el lloc de trobada de joves europeus i les universitats s'hagin convertit en la institució que ha de garantir el feliç assoliment dels seus objectius acadèmics. La coexistència del català i l'espanyol en el nostre entorn s'ha vist enriquida per una

2. En el cas de l'MECR, es tracta d'iniciar el procés d'utilització de la perspectiva comunicativa i de llengua en ús en la planificació i la pràctica docent, i alhora d'incorporar una nova visió de la competència lingüística, que es subdivideix en cinc subhabilitats (llegir, escriure, parlar, dialogar, escoltar) i de la seva avaluació (i autoavaluació) segons tres nivells de competència (A, B, C) amb subdivisions. Les institucions que es dediquen a examinar i a avaluar competències lingüístiques han fet recentment una tasca important assumint aquest barem d'avaluació, que alhora pot desdoblarse en A1 i A2, i encara en A1.1 i A1.2, i així successivament. El resultat és que, ens agradi o no aquesta iniciativa, potser sobretot pel que té d'uniformadora, avui dia ja no és institucionalment adequat que les certificacions i referències a nivells de llengües no incloguin aquesta nomenclatura. Efectivament, una de les institucions més reconegudes en el camp de l'avaluació o *testing*, ALTE, ho ha posat de manifest fent seus aquests estàndards, en paral·lel o fins i tot en substitució dels seus propis (Consell d'Europa, 2001).

Quant al Portafolis, és un instrument basat en el portafolis professional i que per definició pertany a cada ciutadà, tot i que es divulga i utilitza a l'escola inicialment. En el Portafolis hi queda consignada la trajectòria de cadascú en relació amb el seu desenvolupament lingüístic i cultural (Pérez-Vidal, 2007).

presència creixent de l'anglès, el francès, l'alemany, l'italià, el portuguès, el grec, el romanès o el búlgar, més recentment. En aquest panorama, les universitats han desenvolupat un seguit de bones pràctiques que han permès assegurar l'èxit de l'operació, tot i l'escenari *babèlic*, però, més important encara, les universitats que han exercit la seva responsabilitat sobre el tema s'han plantejat una filosofia i un pla d'actuació per dur-la a terme.³ Aquesta ha estat una molt bona ocasió per donar a les llengües l'atenció que mereixen i, alhora, per fer una tasca específica i, si se'n permet, innovadora, de projecció del català en el món universitari.

Aquest capítol s'organitza en dues parts. La primera part presenta el punt de partida i la filosofia d'un pla lingüístic per a l'ensenyament superior a la Universitat Pompeu Fabra. La segona part descriu el Pla en la seva especificitat.

II. SOBRE LA CONCEPCIÓ I GENERACIÓ D'UN PLA LINGÜÍSTIC PER A L'ENSENYAMENT SUPERIOR

1. Política lingüística universitària: el multilingüisme com a filosofia a la universitat catalana

La primera qüestió interessant i enriquidora ha estat precisament la necessitat de dotar-se d'una filosofia en relació amb les llengües. Fins ara la nostra filosofia havia estat una reivindicació, mai millor dit històrica, en relació amb una situació d'asimetria imposada històricament i, en especial, durant la dictadura franquista, entre el català i l'espanyol. Actualment, i en una situació en què els esforços per assegurar la presència del català a les aules universitàries ja són estables i sostinguts, i embolcallats en la creixent internacionalització, estàvem mancats d'una filosofia. Ràpidament hem trobat respostes, i precisament en consonància amb l'estratègia cap al multilingüisme a Europa explicada més amunt (Tudor, 2008, i Tudor i Makiewicz, 2008, entre d'altres).

Estem parlant de fomentar el multilingüisme a la universitat catalana. Val la pena identificar les dues interpretacions d'aquesta paraula:⁴ multilingüisme social i

3. Per a una selecció dels informes polítics i tècnics centrals sobre l'estratègia cap al multilingüisme a Europa vegeu www.upf.edu/llengues.

4. En la seva recent conferència sobre multilingüisme a la universitat pronunciada a l'Institut d'Estudis Catalans, el professor de la UPF Ferran Requejo posava l'èmfasi en aquest doble significat, així com en l'evidència dels diferents graus de competència lingüística necessaris segons els estudis i les carreres professionals dels estudiants.

multilingüisme individual. El multilingüisme social es refereix a la coexistència de les primeres llengües del nostre país, tot i la situació asimètrica que hem de seguir intentant redreçar, amb la llengua internacional per excel·lència, l'anglès; les llengües dels països veïns amb què tenim una llarga tradició acadèmica i escolar, com el francès, l'italià, el portuguès; les llengües dels països dels quals rebem immigrants, com el xinès, el romanès, l'urdú, el tagal, l'àrab. Així mateix, hem de promocionar el coneixement d'aquestes llengües entre els nostres estudiants per garantir la seva plena integració en les noves situacions professionals.

Cal remarcar la novetat respecte de la posició del català en aquest model de funcionament. El català està sent *normalitzat* des del moment en què es pretén mantenir-lo allà on es feia servir fins ara, i ajudant l'alumnat no catalanoparlant amb programes potents de formació en la nostra llengua per al curs i al llarg del curs. Les xifres de l'alumnat que segueix aquests programes són molt altes.⁵ En paral·lel, es fomenten els estudis sobre el català i la presència d'estudiosos internacionals.⁶ Aquesta és l'orientació.

El multilingüisme individual, també anomenat *plurilingüisme*, es refereix a la capacitat i a la voluntat, que volem fomentar en els nostres estudiants, de ser competent en les seves primeres llengües, en la llengua estrangera comuna a Europa, l'anglès, i en una segona llengua estrangera. Possiblement cadascuna emprada per a usos diferents, i per tant perseguint en cadascuna graus de competència diferents segons les necessitats que calgui cobrir. En aquest sentit, sembla evident que, segons les especialitats acadèmiques, les necessitats i els objectius que es persegueixin per a cadascuna de les llengües que s'aprenuin seran diferents.⁷

Tenint en compte, doncs, els antecedents i el nou context, la filosofia a la universitat és en primer lloc una presa de consciència de la importància de totes les llengües, i de la responsabilitat de donar a conèixer les pròpies llengües per a la seva projecció internacional i la seva normalització dins el panorama multilingüe descrit.⁸

5. A la nostra universitat gairebé el 50 % de l'alumnat estranger cursa estudis de català instrumental.

6. Tal com s'ha comentat en diverses ocasions en el marc de la Comissió de Política Lingüística de la Xarxa Joan Lluís Vives, des del punt de vista acadèmic la fórmula més representativa d'aquesta idea seria una oferta d'estudis de català i sobre el català impartida en anglès en què prengüés part alumnat d'arreu del món.

7. Cal esmentar el recent informe dels intel·lectuals encapçalats per Amin Maalouf en què es parla de la llengua mare, la llengua estrangera primera, l'anglès possiblement, i la llengua d'adopció, aquella que s'estima per motius especials personals (Commission, 2008).

8. En el marc de les Jornades que aquest volum representa, els Serveis Lingüístics de la UAB van exposar aquest fet com el pas d'uns serveis pel català a uns serveis lingüístics pel multilingüisme.

La segona qüestió ha estat la tasca que s'imposa per poder aplicar aquesta filosofia en forma de polítiques concretes. S'ha de començar a parlar d'*estratègia* o *pla*, i de les actuacions que ens han de permetre desenvolupar aquesta estratègia o aquest pla. Es tracta, en definitiva, de determinar com es gestiona en la pràctica un entorn multilingüe a nivell educatiu, a la universitat.

2. L'anàlisi de necessitats: el desenvolupament del multilingüisme com a estratègia

En el moment de fer l'exercici de dotar-nos d'una estratègia lingüística universitària que, com s'ha dit, persegueix el multilingüisme, hem dut a terme una anàlisi de necessitats. Aquesta anàlisi ens ha de permetre conjugar l'horitzó europeu i les directrius que se'n deriven amb la realitat específica catalana i, finalment, amb la *missió* particular de la nostra universitat. Sembla evident que el nostre projecte haurà de perseguir com a horitzó un perfil multilingüe per a la universitat en la seva integritat, que per tant afectarà tant el professorat com l'alumnat i el personal d'administració i serveis en les seves múltiples activitats acadèmiques, essencialment la docència/discència, la recerca i les relacions institucionals. Amb aquest perfil, la possibilitat de mostrar-se i de fer servir les llengües en un context multilingüe, així com la mobilitat de dins cap a fora i de fora cap a dins hauria de quedar garantida pel que fa a l'impacte lingüístic i cultural que representarà, i per als tres col·lectius, alumnat, personal docent i personal d'administració.

Per tant, les nostres necessitats es concreten en els quatre àmbits següents:

- a) Polítiques universitàries de llengües amb l'horitzó de l'EEES.
- b) Nivells de competència lingüística.
- c) Projecció de la llengua pròpia.
- d) Foment i gestió de la creixent diversitat lingüística i cultural.

2.1. *Aplicació de polítiques universitàries amb l'horitzó de l'EEES: un parany i una il·lusió*

En relació amb la política universitària de llengües, i centrant-nos en l'alumnat, se'ns planteja un parany perillós que cal esquivar. Si es té en compte la realitat de la població escolar que accedeix a la universitat, la temptació serà pensar que fer política universitària en matèria de llengües vol dir en primer lloc posar remei a possibles

mancances d'entrada de l'alumnat que ens arriba. Això implicaria repetir o perpetuar les polítiques pròpies dels altres nivells educatius precedents dedicats al desenvolupament d'una competència general instrumental tant en català i en castellà com en les terceres llengües o llengües estrangeres, en correcta aplicació de les directrius del Consell d'Europa, possiblement ja amb experiències interdisciplinàries d'Enfocament Integrat de Continguts i Llengües (EICLE), que comencen a ser habituals.⁹ Això, però, no ens pertoca fer-ho a nosaltres. La tasca universitària s'ha de centrar en la capacitació per a un registre acadèmic de nivell superior i en l'especialització lèxica i textual per àmbits d'especialitat.¹⁰ Així mateix, la tasca universitària hauria de possibilitar contextos multilingües en què aquesta capacitat es posés en joc.

Amb aquesta finalitat de promoció del multilingüisme, l'horitzó desitjable per a l'alumnat és el de la internacionalització, és a dir, l'experiència de l'estada en una universitat estrangera a tercer curs de la seva carrera universitària, o bé d'un pràcticum, quan estiguin generalitzats, en una empresa internacional tant a casa nostra com lluny de casa, a quart curs. Ara bé, aquí no és un parany el que hem de defugir, sinó una il·lusió, una falsa percepció. Fins i tot a les universitats on més mobilitat relativa hi ha, i aquest és el cas de la UPF, la xifra anual de mobilitat no depassa actualment el 25 % de l'alumnat. Això vol dir que podem oblidar-nos de la possibilitat de tenir experiències multilingües i internacionals per a la resta del nostre alumnat? No, de cap manera. Per a aquest 75 % podem organitzar un *simil* d'experiència multilingüe, sense mobilitat però amb el mateix objectiu: parlarem de la «internacionalització a casa» com a concepte enormement ric i constructiu, que integrarà experiències acadèmiques de semiimmersió a l'aula, i experiències culturals de voluntariat lingüístic.

Caldrà, doncs, que preparem per a tots dos tipus d'experiència acadèmica multilingüe i internacionalitzadora i per a la pràctica professionalitzadora amb un co-

9. Aquest enfocament, també anomenat Aprenentatge Integrat de Continguts i Llengües a Catalunya, és la gran novetat dels nivells de primària i secundària, tot seguint les directrius europees (en anglès es parla de *content and language integrated learning* ('aprenentatge integrat de continguts i llengües'; CLIL), *integrating content and language* ('integració de continguts i llengües'; ICL), *content-based instruction* ('instrucció basada en el contingut'; CBI)) (Pérez-Vidal, 2008a i 2008b; Wilkinson *et al.*, 2006).

10. Cummins (1984) ha establert una diferència entre la competència bàsica per a la comunicació (*basic interpersonal communicative skills* ('habilitats comunicatives interpersonalment bàsiques'; BICS)) i la capacitat lingüística lligada al context acadèmic on cal llegir i escriure amb rigor i exigència cognitiva alta (*cognitive academic language proficiency* ('competència cognitiva i acadèmica de la llengua'; CALP)).

neixement de llengües i una capacitat d'ús de les llengües, i una capacitat d'integració en contextos multiculturals. En definitiva, estem parlant de competències acadèmiques i culturals universitàries que han de formar per a les experiències d'internacionalització amb mobilitat o sense.

Pel que fa al personal d'administració i serveis, serà important decidir quin nivell de llengües estrangeres és necessari per a cada lloc de treball. Si el català és avui un requisit, l'anglès podria també ser-ho per a determinades tasques i serveis.

2.2. *Nivells lingüístics d'entrada: una última oportunitat i un valor afegit*

Respecte a aquesta segona qüestió, la universitat hi té molt a guanyar. Volem dir amb això que tant si els nivells d'entrada de l'alumnat pel que fa a les llengües catalana i castellana i a les estrangeres són adequats com si són deficitaris, podem fer-hi molt. En el primer cas, les universitats catalanes disposen de centres d'idiomes universitaris que poden assistir en una política del que anomenarem *rampes compensatòries* en llengües estrangeres —o en primeres llengües. Serà un repte compartit pretendre que, tal com proposarem més endavant, al llarg dels primers dos anys del grau que s'estigui cursant es dediquin temps i esforços a assegurar un nivell idoni en la llengua estrangera obligatòria, l'anglès. Pel que fa al segon cas, parlarem d'una gran oportunitat, a través de la formació rebuda en aquests centres, que permetrà que qui gaudeixi d'un nivell idoni en la primera llengua estrangera, l'anglès, pugui o bé millorar-lo o bé iniciar-se en una segona llengua estrangera o millorar-ne els coneixements, en el que seria un autèntic perfil multilingüe.

Respecte al personal d'administració i serveis, la formació en anglès passarà també a ser un valor afegit respecte al qual la universitat assumeix una responsabilitat. El programa de formació de la UPF ha permès formar centenars de persones que podran complir els objectius de multilingüisme allà on es trobin.

2.3. *Projecció de la llengua pròpia: canviar i guanyar té un cost*

Pel que fa al català, la llengua pròpia de la universitat, cal emfasitzar dues qüestions relacionades amb la mateixa especificitat de l'aprenentatge i l'ús de les llengües. La primera: més amunt hem parlat d'esforç sostingut per mantenir la situació actual del català, que, partint d'una relació d'asimetria respecte al castellà, ara veu aparèixer

un nou repte, la presència de l'anglès. Hem d'arribar a concretar què podem fer en aquesta nova situació. El català és la llengua de la institució, la llengua *mare* de la institució, per fer un símil amb l'individu. Les comunicacions es fan en aquesta llengua per principi, i les altres llengües es poden afegir al català, però mai substituir-lo. És interessant comprovar que si bé l'administració opera segons aquests paràmetres, aquest no és el cas del personal docent, i en aquest sentit el repte és clar per a qualsevol institució: com es pot conjugar la necessària obertura amb la preservació del català? Formació, incentius, reconeixement i exigència a terminis són les polítiques que ens calen.

I la segona: la distinció que hem introduït més amunt entre multilingüisme individual i multilingüisme social. L'especificitat de l'un ens ha de servir de lliçó per a l'altre. Això vol dir el següent: el multilingüisme individual, la competència en diverses llengües, és un fenomen que avui dia s'entén que no representa una suma exacta de les competències que un parlant monolingüe tindria de cadascuna de les llengües d'un multilingüe; la competència bilingüe no és la suma exacta de dues competències multilingües, ni la trilingüe la suma de tres. Sempre que un individu aprèn una nova llengua hi guanya molt, però segurament hi perd alhora una mica: barrejarà més termes i potser estructures sintàctiques, no tindrà tant de vocabulari en cadascuna de les llengües, etc.. La qüestió és si el guany compensa la pèrdua, i la compensa. En qualsevol cas, el preu a pagar seria molt alt si per mantenir-nos amb més català rebutgéssim el multilingüisme. En qualsevol cas, creiem que no serà això el que posarà en perill el català. El mateix passarà en el nou escenari social: l'ús de l'anglès i d'altres llengües estrangeres implicarà que la docència es distribuirà entre més llengües, amb la qual cosa potser perdrem hores en cadascuna de les llengües, però en guanyarem una d'addicional.

Ara bé, el repte és que, com s'ha dit, aquesta situació ens faci en última instància i en qualsevol cas guanyar projecció internacional per al català. És la torna que podem guanyar, però no sense polítiques específiques i imaginació. Cal, però, una política decidida en aquest sentit: formació, presència, iniciatives *pont*, hibridació cultural, i una visió de generositat i alhora d'exigència. De moment, què està passant? Cada vegada hi ha més estudiants estrangers que volen aprendre català quan són a Catalunya, i que volen conèixer el *fet català*. Els interessa la situació de coexistència de llengües del nostre entorn, i les iniciatives d'acolliment lingüístic són un èxit.

2.4. Foment i gestió de la creixent diversitat lingüística i cultural

Com hem dit, la universitat, en l'àmbit dels ensenyaments de grau, té com a objectiu acollir una diversitat de llengües i cultures que han d'integrar-se en un escenari en què el català és la llengua pròpia. Si volem créixer i integrar l'alumnat nouvingut i continuar acollint alumnat de mobilitat hem de tenir fórmules estables. El nostre alumnat local desitja poder relacionar-se amb els *erasmus*, desitja trobar una parella per a intercanvis de conversa. Ara bé, això no sempre és un fet, calen fórmules d'acompanyament, o bé calen fórmules generalitzadores. Alhora, en l'àmbit dels ensenyaments de postgrau, hauríem de ser modèlics un cop més. Es diu que hem d'assemblar-nos a Europa, però nosaltres sabem que ho hem de fer sense perdre el català, i que tot i que els postgraus puguin ser en anglès, tot alumne hauria d'acostar-se a l'experiència del català.

Per resumir, la nostra estratègia ens ha de permetre cobrir els tres objectius que es llisten més avall, que tenen cadascun d'ells un caràcter diferent: un caràcter acadèmic en el primer cas, un caràcter competitiu en el segon cas, i un caràcter democràtic, de justícia i d'accés al coneixement i a l'experiència universitària en el darrer cas.

a) Objectius de caràcter acadèmic: una formació amb visió professionalitzadora:

- Professionalitat amb nivells d'excel·lència
 - Importància d'una competència universitària en llengües per a la comunicació en l'àmbit laboral (català, espanyol, anglès i d'altres).
 - Valor afegit/oportú d'algunes llengües (xinès, àrab, romanès...).
- Recerca de qualitat
 - L'anglès o d'altres llengües, segons els àmbits.
- Català projectat a l'exterior
 - Cursos i activitats sobre el català en anglès
 - Publicacions catalanòfiles

b) Objectius de caire competitiu: mobilitat internacional:

- Mobilitat d'estudiants sortints
 - Llengües de destinació
- Mobilitat d'estudiants entrants
 - Català internacional
 - Llengües de qui ens visita

- Pràctiques internacionals
 - La llengua a les empreses
- c) Objectius amb sentit democràtic: internacionalització a casa (IaC):
 - Desenvolupament de la comprensió, el respecte, l'empatia envers persones procedents d'altres nacions, cultures socials, religions i ètnies que ens visiten i que volem que continuïn visitant-nos.
 - Activitats interculturals i internacionalitzadores (matèries impartides en terceres llengües, com ara l'anglès).
 - Preparació per a les relacions internacionals (llengües i coneixements interculturals sobre altres països/regions).

Aleshores estarem parlant de l'objectiu d'un ensenyament superior integral europeu obert al món per al qual la nostra estratègia podrà resumir-se en el següent: configurar un marc multilingüe que, des de la preservació i la promoció de la llengua i la identitat catalanes, permeti crear unes condicions favorables per a l'intercanvi lingüístic i cultural amb l'horitzó de la projecció al món i el desplegament de Bolonya.

5. Tres objectius pel multilingüisme: estratègia a curt, mitjà i llarg termini

Un cop identificades les nostres necessitats i la missió específica de la nostra universitat no resulta difícil aïllar els objectius centrals de l'estratègia que ens guiaran en l'elaboració d'un pla d'acció. Es tractarà de:

- a) *Consolidar l'espai de la llengua catalana* com a llengua pròpia i oficial a la UPF.
- b) *Garantir la presència de l'anglès* com a llengua franca de comunicació internacional i *de l'espanyol* com a llengua cooficial a Catalunya, i d'interès per a molts dels alumnes que ens visiten.
- c) *Incorporar-hi altres llengües.*

Tal com hem dit, la nostra missió és formar l'alumnat en llengües i preservar i projectar el català. Per fer-ho ens caldrà professorat format adequadament i una administració que hi doni suport. Ara bé, més enllà de la concreció, i de fet com a primer pas per al bon desenvolupament del Pla, ens caldrà compartir tot el que s'ha dit fins ara: la filosofia, la consciència de la importància de totes les llengües i la centralitat del català, que ara es troba en un nou context, el multilingüisme.

De fet, es genera una cadena d'etapes o nivells successius i interrelacionats que cal cobrir:

- visibilització-informació,
- formació-suport,
- dinamització-projecció.

En un primer nivell, que pot comportar un any de treball, cal tematitzar i fer visible en primer lloc la filosofia de la institució i l'acció política que se'n deriva, tot col·locant per tant el multilingüisme i la riquesa lingüística en l'horitzó del projecte de treball en aquest àmbit. A continuació es tracta de presentar i d'explicitar les diferents actuacions que formen el projecte, fase en la qual ens trobem. Els canvis en l'EEES i les noves programacions de grau representen el context i el moment idonis per a aquesta tasca. En un segon nivell, es tracta de formar i de donar accés a tots els mecanismes de suport lingüístic i cultural necessaris. Fins ara el català ha estat al centre de les programacions, i la voluntat política de la universitat, en el cas de la UPF, ha garantit unes actuacions comunes i unes iniciatives culturals de gran èxit. El tercer nivell, el de la dinamització, novament era el voluntariat lingüístic català. Ens faltaria, doncs, iniciar altres activitats com el mentoratge amb alumnat nouvingut de les escoles de l'entorn.

II. SOBRE EL PLA LINGÜÍSTIC. EL PLA D'ACCIÓ PEL MULTILINGÜISME A LA UPF

El Pla d'Acció pel Multilingüisme (PAM) de la UPF és el resultat d'aplicar, a la realitat específica catalana i de la nostra universitat, la filosofia presentada a la part I. Per tant, en primer lloc, presentarem la perspectiva específica adoptada en el nostre pla en tant que marc d'actuació, i en segon lloc les pròpies actuacions que se'n deriven en forma de full de ruta.

1. El marc d'actuació

El marc d'actuació es desplega d'acord amb un disseny global, tres conceptes clau, i uns agents possibilitadors del Pla.

1.1. *El PAM: disseny*

El Pla d'Acció pel Multilingüisme de la UPF és el fruit d'anys d'actuació en el terreny de les llengües¹¹ i d'una visió renovada a partir de la filosofia del multilingüisme que hem exposat al llarg de les seccions precedents. Un any de deliberacions i debats ha estat necessari per a la gestació del Pla. A continuació, com s'ha exposat, ha calgut un any més de difusió del Pla i de tot el que comporta, i de concreció de les actuacions que caldrà anar desplegant en un horitzó que s'allarga fins al 2013. Aquest espai ha estat fructífer tant internament com externament, en la mesura que ha fet possible la revitalització d'un espai comú de debat entre les universitats del nostre entorn —un exponent del qual són les jornades que aquest llibre commemora— i de l'espai europeu que més endavant es detalla. El Pla pot consultar-se en tres llengües al portal de les llengües de la UPF,¹² que en constitueix la primera actuació de difusió.

L'arquitectura del Pla aplega de manera sistemàtica el conjunt polièdric i equilibrat de les dimensions que s'han anat presentant en les anteriors seccions, els àmbits d'aplicació, les línies estratègiques i els conceptes clau. Com en qualsevol pla, en abordar les actuacions de política lingüística específiques es concreten unes actuacions generals i unes d'específiques per al desplegament dels nous graus i postgraus. L'esquema 1 en mostra clarament el disseny global; les tres barres verticals indiquen els àmbits d'aplicació, mentre que les línies horitzontals indiquen les línies de treball, i els conceptes clau apareixen a la part inferior de la figura.

Per tant, dins de cada dimensió el Pla integra els elements següents:

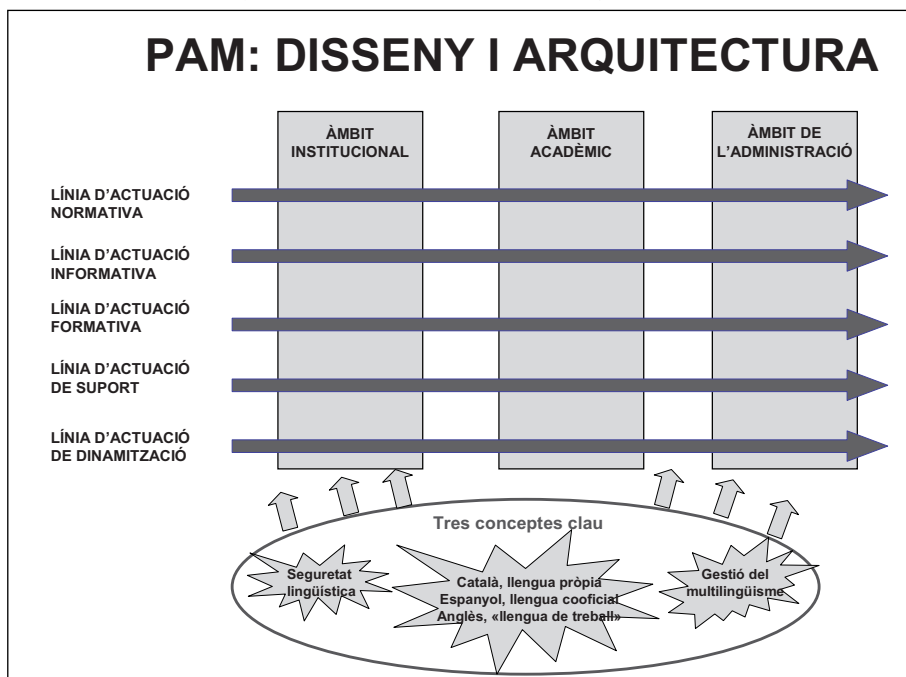
- tres àmbits d'aplicació: institucional, de la docència i de l'administració;
- cinc línies estratègiques d'actuació: normativa, informativa, formativa, de suport i de dinamització;
- tres conceptes clau: l'anglès com a «llengua de treball» i altres llengües estrangeres com a llengües de comunicació, la «seguretat lingüística» i la gestió del multilingüisme a l'aula;

11. Vull fer esment de la valuosa aportació dels anteriors equips: del professor Albert Pla, delegat de la rectora Rosa Virós per a Política Lingüística; del professor Tomàs de Montagut, vicerector encarregat del mateix àmbit; del professor Jacint Jordana, qui, com a secretari general, va donar llum al Programa d'Ensenyament d'Idiomes de la UPF, i més tard com a vicerector va impulsar durant la seva curta vigència el Pla per a les Terceres Llengües, juntament amb el professor Albert Carreras; i, finalment, dels professors Jaume Casals i Carles Ramió, que van donar un últim impuls a la necessitat de treballar en el terreny de les llengües a la Universitat i van fer possible un vicerectorat dedicat exclusivament al tema.

12. Universitat Pompeu Fabra, Pla d'Acció pel Multilingüisme, 2007, <www.upf.edu/llengues>.

- vint-i-cinc actuacions generals;
- deu actuacions de política lingüística per a la docència als graus i als postgraus.

FIGURA 1
Disseny i arquitectura del Pla d'Acció pel Multilingüisme a la UPF

A continuació s'expliquen amb detall els tres conceptes clau i certs aspectes organitzatius del Pla d'Acció pel Multilingüisme a la UPF.

1.2. El PAM: filosofia a partir de tres conceptes clau

Tres conceptes ens permeten il·lustrar la filosofia presentada amb detall en les sessions anteriors; són els següents: 1) el català com a llengua pròpia, amb l'anglès com a llengua de treball i altres llengües terceres com a llengües de comunicació; 2) la «seguretat lingüística», i 3) la gestió del multilingüisme a l'aula. Per promoure l'anglès com a llengua de treball se n'ha de regular l'ús. Tot i que els precedents són ja

clars en els nivells educatius de primària i secundària, com s'ha dit, cal ser clars respecte d'on som i quins són els drets i els deures d'alumnes i professors. Per implementar amb èxit el principi de seguretat lingüística caldrà assegurar una responsabilitat compartida per part de tots els agents de la docència. Qui n'és responsable últim i general, d'aquesta seguretat, els deganats i departaments; qui n'és responsable immediat, el professor o professora, i qui és principal receptor de la seguretat, l'alumnat. La seguretat lingüística beneficia a tothom, dóna seguretat a tothom sobre la base d'uns drets i uns deures que professorat i alumnat han de conèixer, respectar i complir. El professorat, de manera responsable, aporta una informació a les secretaries, que sap que serà pública i vinculant. L'alumnat rebrà una informació i haurà d'actuar en relació amb els seus drets i deures. Finalment, per incloure la pràctica de gestió de l'aula multilingüe en la docència caldrà una comprensió adequada del concepte, i unes estratègies i tècniques docents.

1.2.1. L'anglès com a llengua de treball i altres terceres llengües com a llengües de comunicació

Estem parlant de fomentar el multilingüisme sobre la base del català com a llengua pròpia de la universitat, que la societat a la qual ens devem vol veure que promocionem i mantenim. La segona llengua en la nostra equació de multilingüisme és l'espanyol. En relació amb l'espanyol, la presència d'alumnat sud-americà —que és, d'altra banda, el que més ràpidament accedeix al català— permet reforçar l'interès d'ofertes de postgrau en espanyol i sobre l'espanyol (sovint sobre la docència de l'espanyol, com en el cas dels màsters en espanyol com a llengua estrangera, ELE).

En relació amb les llengües que anomenem *terceres*, és evident que l'anglès s'imposa com a llengua de treball acadèmic, i el seu tractament permet enfocar dues qüestions: com inserir l'alumnat que arriba i com preparar el nostre alumnat per a la mobilitat, sovint cap a països on l'anglès és la llengua més emprada en contextos acadèmics i professionals.

El món educatiu en general està preparant-se per a la fórmula innovadora d'introducció i ús de llengües estrangeres, que és l'ús d'aquestes llengües com a llengua vehicular de matèries curriculars de què hem parlat, el que anomenem *enfocament integrat de continguts i llengües*. Amb el benentès que l'ensenyament primari i secundari està aplicant aquesta idea a part del currículum escolar, la universitat no pot quedar-se enrere. Parlarem aquí de programa de semiimmersió en què algunes classes s'im-

parteixen en anglès (o en francès o en altres llengües, segons els programes). Aquesta fórmula genera beneficis espectaculars a diversos nivells, ja que, com hem vist, prepara per a experiències similars fora de casa nostra, i permet l'experiència a casa nostra (laC), així com l'acollida d'alumnat en programes ERASMUS sense coneixements de les primeres llengües.

1.2.2. La «seguretat lingüística»

El document *Pla d'Acció pel Multilingüisme a la Universitat Pompeu Fabra [2007-2013]* estableix el terme «seguretat lingüística»,¹³ que ha passat a ser un terme d'ús compartit per la comunitat universitària en poc temps. Pot explicar-se el concepte de la següent manera: «En les activitats acadèmiques de la Universitat, la “seguretat lingüística” és un concepte clau en el procés d'implantació del multilingüisme a la UPF, en la mesura que és el fonament que ha de garantir en tot moment, més enllà de l'eventual llibertat d'elecció de llengua per part del professor i de les accions de planificació lingüística que es duguin a terme a escala concreta de cada centre o departament o a escala general de la Universitat, que les activitats acadèmiques [...] es realitzaran o seran en la llengua en què s'hagi anunciat que s'impartiran o es distribuiran. Per tant, d'acord amb el principi de seguretat lingüística —tant del professor que ha d'impartir una classe com de l'estudiant que ha de matricular-s'hi o prendre-hi part—, les activitats acadèmiques i els materials de curs, inclosos els enunciats dels exàmens, s'han d'impartir i distribuir durant tota la seva durada en la llengua que s'hagi indicat prèviament a l'inici d'aquestes, independentment de qualsevol circumstància —com ara un eventual canvi de professor o les eventuais mancances lingüístiques de qualsevol dels alumnes o destinataris—, i aquesta opció lingüística no es pot modificar sota cap concepte ni pot ser objecte de negociació entre els estudiants i el professor d'una assignatura —igual que no se'n pot negociar el temari, el calendari, la nota mínima per aprovar, la bibliografia o els exàmens, entre altres aspectes—, perquè això crearia inseguretat lingüística.» (Universitat Pompeu Fabra, 13).

Per tal de garantir la seguretat lingüística caldrà unes aplicacions informàtiques que puguin incorporar i fer pública aquesta informació. Caldrà, així mateix, establir un procediment per fer un seguiment del seu compliment, i de les possibles incidències que puguin sorgir. La informació que es desprengui del compliment d'aquest

13. Devem aquest terme a Albert Servitje, cap del Gabinet Lingüístic de la UPF.

principi possibilitarà la recollida de dades sobre usos lingüístics a la docència, i eventuais actuacions de planificació lingüística en aquest àmbit.

1.2.3. La gestió del multilingüisme a l'aula

La gestió del multilingüisme a l'aula es fonamenta en els drets i deures dels professors i dels estudiants a l'aula i en les activitats acadèmiques, i com interactuen entre si aquests deures i obligacions tant respecte a les tres principals llengües d'ús de la Universitat com a l'eventual utilització d'altres llengües.

Així, en el marc d'aquesta acció o objectiu s'estableix un protocol de gestió del multilingüisme al'aula que ha de permetre, tot conciliant els drets i deures de tothom:

- Complir el marc legal vigent generalment establert pel que fa a les dues llengües oficials a Catalunya i fer-lo compatible amb l'estatus de llengua de treball que l'anglès té a la Universitat Pompeu Fabra.

- Assegurar la presència i la interacció del català, el castellà i l'anglès en les diverses situacions comunicatives que es produeixen a les aules de la Universitat, independentment de quina sigui la llengua emprada en la docència i de quina sigui la procedència dels estudiants que assisteixen a una classe, en un marc d'intercomprensió entre els estudiants de diverses procedències i entre aquests i els professors.

- Preveure i regular la utilització d'altres llengües en la relació acadèmica interpersonal que amb caràcter bilateral pugui acordar-se entre professors i estudiants.

- Contribuir decisivament al fet que es respectin els usos lingüístics establerts a la Universitat, i a evitar, per tant, que la internacionalització es faci sempre en detriment de la presència de la llengua catalana a les aules.

- Evitar o reduir a la mínima expressió qualsevol conflicte a les aules per motiu de llengua.

- Facilitar la presència d'estudiants i de professors estrangers i garantir, en la mesura que sigui possible, una certa igualtat d'oportunitats entre aquests i els estudiants i els professors locals, amb l'objectiu d'avançar de manera harmònica cap a la internacionalització i la trilingüïtzació de la Universitat, primera etapa en el camí cap a un multilingüisme més ampli de la Universitat.

- Permetre i possibilitar un cert grau d'internacionalització «a casa» tant dels estudiants com dels professors locals de la Universitat, que podran així adquirir o reforçar els seus coneixements d'anglès, i eventualment d'altres llengües, sense sortir de la Universitat.

En virtut d'aquest protocol de gestió del multilingüisme a l'aula, a la Universitat Pompeu Fabra la vida i les activitats acadèmiques es desenvolupen o poden desenvolupar-se en català, en castellà o en anglès, sense perjudici, naturalment, de la utilització d'altres llengües en les relacions interpersonals o de caràcter bilateral i en determinats ensenyaments específics o en determinades accions acadèmiques de la Universitat, ja sigui perquè l'estudi de la llengua o de la cultura és una part central dels continguts acadèmics o bé per altres especificitats pròpies d'aquests ensenyaments o d'aquestes accions.

Per tant, idealment, per tal de treure'n el màxim partit i de poder gaudir-ne plenament, tots els estudiants i professors tenen l'obligació de tenir coneixements actius (capacitat de comprensió i d'expressió) d'almenys una de les tres llengües i com a mínim coneixements passius (capacitat de comprensió) de les altres dues llengües. Això ha de permetre garantir uns drets i establir uns deures per a estudiants i professors, en el sentit que tothom ha de tenir el dret d'expressar-se oralment i per escrit en la llengua de la seva elecció, i l'obligació, en contrapartida, de respectar l'opció lingüística dels altres, els entengui o no (Universitat Pompeu Fabra, 14-15). Això va acompanyat d'un pla de formació, suport i acompanyament d'aquestes polítiques amb un desplegament temporal, coincidint amb la implantació de l'EEES.

1.3. *El PAM: agents mobilitzadors*

Un pla d'acció traslladat a la realitat ha d'identificar els agents que el faran possible. Hi ha una primera instància i una segona instància d'agents. Els primers són els estaments que elaboren les polítiques i les autoritzen per representació democràtica, i així mateix en són els responsables directes. Els segons són l'aparell executiu i tècnic, els qui tenen els coneixements dels objectes mateixos de les polítiques i dels procediments i circuits necessaris per a la seva posada en marxa.

1.3.1. Agents en primera instància

Els agents de primera instància, tot i que amb nivells d'actuació i d'implicació diversos, són dependents entre ells i complementaris. Són els següents, per ordre de responsabilitat: Vicerectorat de Promoció Lingüística, estudis de grau i de postgrau,

professorat, personal d'administració i serveis, i estudiants. Vegem quines són les tasques, els drets i els deures que els són propis en cada cas:

— *El Vicerektorat de Promoció Lingüística*

- Com a òrgan polític, determina la filosofia i les estratègies i lidera els objectius de govern de la UPF relacionats amb les llengües.
- Com a òrgan central, harmonitza, canalitza, coordina i impulsa les diverses accions entorn del Pla i vetlla pel seu correcte desenvolupament.
- Elabora polítiques, directrius i normatives de llengües per als graus i els post-graus, plans de formació i de suport, programes de beques, premis, incentius, etc.

— *Els estudis de grau i de postgrau.* Com a òrgans, establiran uns «plans de llengües» (PL) propis (organització, regulació i control) si són llicenciatures, o segons les directrius i normatives si són nous graus.

- Són agents transmissors de consens, i intermediaris entre el Vicerektorat i el professorat.
- Reben instruccions i alhora gestionen els plans de suport.

— *El professorat*

- Com a col·lectiu, és alhora receptor i executor del Pla a les aules.
- Rep instruccions en relació amb la «seguretat lingüística» i la gestió del multilingüisme a l'aula. Per això gaudirà d'uns plans de formació lingüística i metodològica i de suport a la traducció i la correcció de textos. Té uns drets i deures específics.
- Pot comunicar-se directament amb l'alumnat en el dia a dia de la docència i transmetre-li el catàleg de drets i deures i, per tant, generar consens.

— *L'administració*

- Com a col·lectiu, és alhora receptora i executora del Pla a les aules.
- Desenvolupa un pla de llengües propi del seu àmbit (organització, regulació i control) per cobrir les places amb necessitats multilingües.
- Rep instruccions en relació amb la «seguretat lingüística» a les seves unitats. Per això gaudirà de plans de formació lingüística i de suport per a la redacció de textos administratius. Té uns drets i deures específics.
- Com a òrgan donarà suport tècnic al Pla.

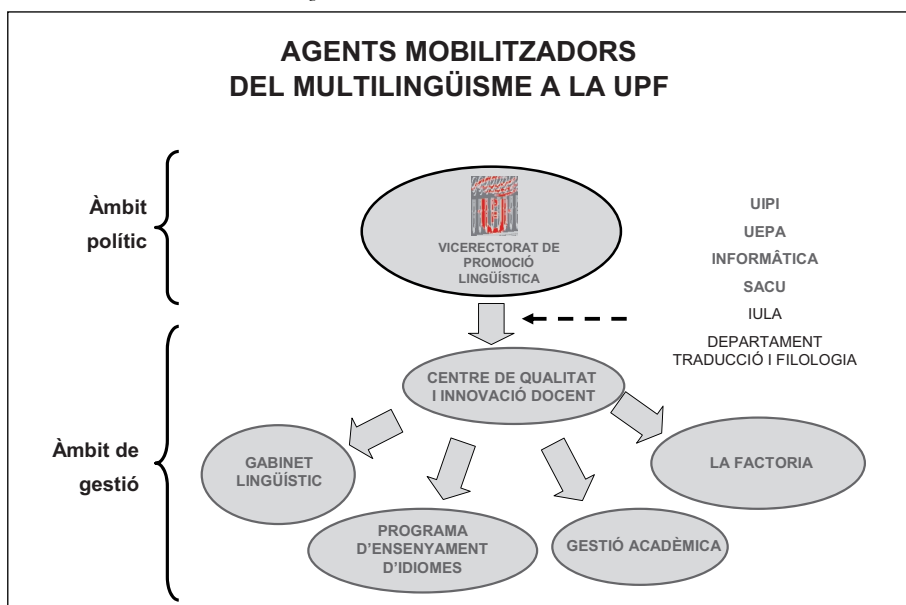
— *L'alumnat*

- És el col·lectiu principal a qui s'adreça el Pla, i qui tindrà drets i deures lingüístics en relació amb la «seguretat lingüística», els plans de formació en llengües als graus i, en paral·lel, també als postgraus.
- Gaudirà d'ajuts i premis.
- És l'agent intermediari entre la institució i l'alumnat que ens visita amb programes de mobilitat, i per tant pot ser decisiu per generar el consens necessari per a una bona comunicació intercultural i comprensió del fet català a través del voluntariat lingüístic.

1.3.2. Agents en segona instància

En segona instància, el Pla es nodreix de l'expertesa tècnica i de l'actuació de diferents unitats especialment relacionades amb les llengües dins la institució, tal com apareix en la figura.

FIGURA 2
Agents mobilitzadors del PAM de la UPF

Sota la coordinació d'un ens responsable en matèria de planificació lingüística i d'implantació, coordinació i difusió del Pla d'Acció per al Multilingüisme, els serveis i les unitats de la UPF següents sumen esforços en els àmbits que s'indiquen:

a) Gabinet Lingüístic

- Visió i corpus institucional multilingüe.
- Voluntariat lingüístic.
 - Benvinguda lingüística.
 - Programa d'activitats culturals i lúdiques.
 - Intercanvis de conversa.

b) Programa d'Ensenyament d'Idiomes

- Formació multilingüe per als alumnes de la UPF.
- Formació multilingüe per al professorat de la UPF per encàrrec del Centre per a la Qualitat i la Innovació Docent.
- Formació del personal d'administració i serveis de la UPF, d'acord amb el Servei de Desenvolupament.
- Certificacions i avaluacions.
- Benvingudes lingüístiques als alumnes de grau, de postgrau i als estudiants ERASMUS, així com al professorat estranger nouvingut.
- Disseny de material didàctic i pedagògic multilingüe.

c) Servei de Gestió Acadèmica

- Coordinació, publicació i aplicació del mapa lingüístic a través de les secretaries de centres i departaments.
- Multilingüisme en la documentació acadèmica (tres llengües).

d) Centre per a la Qualitat i la Innovació Docent

- Formació del professorat.
- Benvingudes al professorat nouvingut.

e) La Factoria

- Suport per a la generació de material multilingüe.

f) Institut Universitari de Lingüística Aplicada

- Aportació de corpus lingüístics i de terminologia.

g) Departament de Traducció i Filologia

- Expertesa i recerca entorn de l'adquisició i l'aprenentatge de llengües, les noves tecnologies i la traducció.
- Representació en reunions nacionals i internacionals sobre llengües.

Amb d'altres graus d'implicació les unitats de la universitat que treballen per a la projecció institucional, l'avaluació i qualitat, l'atenció als estudiants, i unitats acadèmiques dedicades específicament a les llengües com ara l'Institut de Lingüística Aplicada i el Departament de Traducció i Filologia són clau i determinants, per la seva expertesa, en la gestació i desenvolupament del Pla.

2. Les actuacions en matèria de política lingüística del PAM

Les actuacions en matèria de política lingüística s'organitzen amb un horitzó acadèmic específic i, per tal d'aconseguir arribar-hi, s'estableix el full de ruta.

2.1. *El PAM: horitzó acadèmic*

Les actuacions del PAM es defineixen al voltant dels àmbits en què caldrà incidir al llarg dels anys de desplegament del Pla. Des del moment en què parlem d'incidir en l'exigència que s'estableix per a la docència estarem entrant en el terreny de la política lingüística pròpiament dita. És en aquest àmbit en què l'alumnat haurà d'assolir els objectius que la Universitat li proposa, però alhora gaudirà del paquet de mesures per facilitar-li aquest assoliment. El PAM compleix la missió d'excel·lència en els tres objectius esmentats més amunt (vegeu la secció 5): consolidar l'espai de la llengua catalana, i establir l'anglès com a llengua de treball i el castellà o espanyol com a llengua d'interès per a molt alumnat que ens visita, i així mateix d'altres terceres llengües de tradició a casa nostra o de nova implantació. Per tal d'assolir-los ens fixem una política lingüística universitària que té com a objectiu garantir la competència en català, castellà i anglès, a nivell acadèmic especialitzat. Això vol dir poder comunicar-se per escrit i verbalment en totes les activitats d'una aula universitària amb nivells de competència avançada i en relació amb els textos i el lèxic de l'especialitat. Caldrà poder parlar i debatre sobre la matèria en aquestes tres llengües, i poder llegir i escriure textos de diversos tipus i fins a la llargària pròpia de treballs acadèmics. Per assolir aquests

objectius cal un nivell de competència general base mínim, que la Universitat fixa en el B2 de l'MEQR. Tenint en compte que part de l'alumnat pot no haver assolit aquest nivell, es possibilitarà l'obtenció de crèdits a partir de l'assoliment d'aquest nivell en l'escola d'idiomes propi de la universitat. Per afavorir l'aprenentatge d'una segona llengua estrangera, autèntic valor afegit multilingüe, s'afavorirà igualment l'obtenció de crèdits. S'organitzaran activitats de trobada entre alumnat local i alumnat de mobilitat: tandems lingüístics, acollides, cinefòrums, sortides guiades...

En resum, estarem parlant, doncs, de:

— Enfocament cap a:

- Competències acadèmiques: escriptura, lectura, comunicació oral en les llengües pròpia i cooficial (català i castellà) i estrangeres (anglès + una altra).
- Terminologies específiques per especialitats.
- Competències de preparació professional.

— Competència universitària en la llengua pròpia i l'espanyol (nivell C2 de l'MEQR).

— Nivells d'entrada d'usuari avançat en anglès (nivell B2 de l'MEQR).

— Itineraris compensatoris per a nivells inferiors al B2 a l'inici del grau.

— Promoció d'altres llengües de tradició entre nosaltres (alemany, francès, italià) i d'altres de comunitats nouvingudes (àrab, xinès, romanès, hindi).

— Dinamització i activitats per fomentar la comprensió intercultural per a la col·laboració.

2.2. *El PAM: full de ruta per a la política lingüística*

En aquest apartat final es concreten les actuacions que faran possible desplegar la política lingüística que acabem de descriure breument. Les polítiques lingüístiques estan formades per un seguit de petites actuacions complementàries, que des de la perspectiva de l'estudiant es converteixen en el seu itinerari lingüístic. Per ordre cronològic, l'estudiant que es matricula a la UPF passarà per les situacions següents, i se li donaran les alternatives que aquí s'enumeren:

1) Diagnòstic de nivell d'entrada en llengües (pròpia, cooficial i estrangera). Nivell establert: B2 de l'MEQR.

2) Opcions:

— Diagnòstic negatiu: itineraris compensatoris recomanats al llarg del grau (presencials, semipresencials).

- Diagnòstic positiu: millora de la competència en anglès (nivell C1 de l'MECR), o en català i/o espanyol si és internacional; una altra llengua afegida fins a tres cursos complets (PEI).
- 3) Docència en semiimmersió al grau en anglès L3 i també altres terceres llengües (Enfocament Integrat de Continguts i Llengües, EICLE/ICL/CLIL/EMILE). Pla de Llengües dels estudis.
- 4) Cursos de llenguatge especialitzat i terminologies específiques per desenvolupar habilitats acadèmiques (català, espanyol, anglès, etc.) dins del pla d'estudis del grau:
 - Suport per a la semiimmersió en una L3.
 - Suport per a la mobilitat (entrant/sortint).
- 5) Requisit d'entrada en les llengües pròpia i cooficial per a estudiants de fora de l'Estat que cursen el grau:
 - Itineraris compensatoris recomanats al llarg del grau (presencials, semi-presencials) (PEI).
- 6) Itineraris formatius en la llengua pròpia i en la cooficial per a l'alumnat de mobilitat temporal (entrant) amb crèdits.
- 7) Formació específica de preparació per a la mobilitat, amb èmfasi en la fluïdesa oral i en la inter- o transculturalitat.
- 8) Foment i suport en català, anglès, espanyol per al personal docent i investigador lligat a incentius.
- 9) Pla de llengües de l'administració de la Universitat, amb requisits segons el mapa lingüístic de l'administració.
- 10) Això s'emmarca en un projecte de llengües propi de la Universitat, amb una filosofia i un pla de desplegament (tal com es presenta en aquest capítol).

3. Corol·lari: el nou escenari català

En el panorama actual, el conjunt de les universitats catalanes estan abordant el rept de les llengües dins l'EEES amb perspectives similars i opcions semblants. La consciència i el reconeixement mutu amb què s'està treballant és un fet enormement encoratjador i que permet preveure avenços col·lectius desitjables.

Les llengües obren portes, es diu, però també mouen diners. No sembla correcte que les universitats i tots els seus esforços en aquest terreny no vinguin acompanyats de polítiques decidides en aquest sentit, que malauradament un dia van començar i

van veure's truncades. Els esforços que s'estan fent són seriosos i de gran nivell professional. Hi ha expertesa tècnica i de gestió. Les escoles universitàries d'idiomes acullen milers d'alumnes, els serveis lingüístics corregeixen milers de pàgines. La filosofia ha estat reflexionada i impulsada pels organismes europeus, les fórmules tenen garanties, ja que altres universitats ens serveixen de model.

Vull acabar transmetent la meua certesa en el sentit que la nostra aportació al panorama de l'EEES, la nostra fortalesa, és precisament la riquesa del català, el que pot semblar-nos des de casa nostra la nostra feblesa però que sovint des de fora es percep com una situació reeixida. Aquí les fórmules han de continuar sent nostres. Moltes ja són modèliques, ens cal continuar treballant en aquesta nostra preocupació central. Confiam que podrem gaudir de la satisfacció de comprovar d'aquí a uns anys que llengües, cultures i objectius professionals s'han desenvolupat dins l'horitzó europeu del projecte de Bolonya.

Referències bibliogràfiques

- COMISSIÓ EUROPEA. 1995. *Teaching and Learning: Towards a learning Society*. 449 *White Paper on Education and Learning*. Brussel·les: DGV.
- 2003. *Promoting language learning and linguistic diversity: An action plan 2004-2006*. Brussel·les.
- 2008. *A rewarding challenge. How the multiplicity of languages could strengthen Europe*. Brussel·les.
- CONSELL D'EUROPA. 2001. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: CUP.
- CUMMINS, J. 1984. *Bilingualism and Social Education: Issues in Assessment and Pedagogy*. Clevedon: Multilingual Matters.
- PÉREZ-VIDAL, C. 2007. «The European Framework of reference: The Portfolio». A: USÓ, J. E.; RUIZ-MADRID, N. [ed.]. *Pedagogical reflections on learning languages in instructed settings*. Cambridge: Cambridge Scholar Press (144), p. 112-140.
- 2008a. «El Enfoque Integrado de Contenidos y Lengua en Europa». *Aula de Innovación Educativa*, núm. 168, p. 7-17.
- 2008b. «The need for focus on form in content and language integrated approaches: an exploratory study». A: LORENZO, F.; CASAL, S.; ALBA, V. de; MOORE, P. [ed.]. *Modelos y prácticas en EICLE*. Múrcia: RESLA.
- TUDOR, I. 2008. «The language challenge for Higher Education Institutions in Europe, and the specific case of CLIL».

- TUDOR, I.; MACKIEWICZ, W. 2008. «English Language Teaching in the European Credit Transfer System: Facing the Challenge». A: PÉREZ CANADO, M. [ed.]. *Linguistic Insights*. Berna; Berlín; Brussel·les; Nova York: Peter Lang.
- WILKINSON, B.; ZEGERS, V.; VAN LEEUWEN, Ch. [ed.]. 2006. *Bridging the Assessment Gap in English-Medium Higher Education*. Nimega: Valkhof Pers.